

Богдан Шуневич
Наталія Рак
Ірина Дробіт

Огляд матеріалів вітчизняних конференцій та семінарів з теорії і практики перекладу

У статті проведено огляд вітчизняних конференцій та семінарів, присвячених проблемам теорії і практики перекладу художньої, науково-технічної літератури, зокрема показано можливості швидкого обміну досвідом, навчальними матеріалами під час проведення засідань щомісячного семінару з цієї тематики, який проводиться у Львівському державному університеті безпеки життєдіяльності. Виявлено, що останнім часом дедалі більше конференцій і семінарів стосуються проблем науково-технічного перекладу. Матеріалом дослідження слугували веб-сторінки присвячених згаданій вище тематиці конференцій і семінарів тринадцяти вищих навчальних закладів України.

Ключові слова: теорія і практика перекладу, військово-технічний переклад, художній переклад.

Постановка наукової проблеми та її значення. У розпорядженні викладачів і студентів вищих освітніх закладів України є достатньо вітчизняної навчальної і науково-методичної літератури для організації викладання дисципліни «Теорія і практика перекладу» (ТПП) на відповідних факультетах і кафедрах, які здійснюють підготовку перекладачів для різних галузей народного господарства і, зокрема, перекладачів технічної і військової літератури [14]. Важливим компонентом організації навчального процесу є постійний обмін досвідом у викладанні ТПП і суміжних із нею дисциплін.

Аналіз останніх досліджень із цієї проблеми. У нашій країні проводиться багато конференцій, семінарів, присвячених різним аспектам теорії і практики перекладу, зокрема в таких ВНЗ, як Київський національний лінгвістичний університет [5], Харківський національний університет імені В. Каразіна [12], Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича [13], Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки [11], Національний університет «Острозька академія» [9], Національний авіаційний університет [7], Кіровоградський державний педагогічний університет імені В. Винниченка [4], Сумський державний університет [10], Львівський державний університет безпеки життєдіяльності [6] й ін.

Мета статті – провести огляд щорічних вітчизняних конференцій, семінарів, присвячених проблемам теорії і практики перекладу художньої, військово-технічної літератури, показати можливості обміну досвідом, навчальними матеріалами під час проведення засідань щомісячного семінару з цієї тематики, який проводиться у Львівському державному університеті безпеки життєдіяльності [6].

Виклад основного матеріалу й обґрунтування отриманих результатів дослідження. Матеріалом дослідження послужила інформація про конференції, семінари, розміщена на веб-сторінках тринадцяти університетів.

У процесі дослідження виявлено, що деякі щорічні конференції, семінари, майстер-класи повністю присвячені проблемам ТПП:

– Кафедра теорії та практики перекладу англійської мови факультету іноземних мов Харківського національного університету імені В. Каразіна проводить у 2013 р. уже VII Міжнародну наукову конференцію «Актуальні проблеми перекладознавства та методики навчання перекладу», на якій передбачено такі секції: 1. Історичні перекладознавчі студії; 2. Когнітивні та соціолінгвістичні засади перекладацької діяльності; 3. Дискурсивні аспекти перекладу; 4. Семантичні та прагматичні аспекти перекладу; 5. Переклад як засіб міжкультурної комунікації; 6. Теоретичні та практичні питання галузевого перекладу; 7. Методика навчання перекладу [12].

– Кафедра англійської філології і перекладу гуманітарного інституту Національного авіаційного університету організовує VI Міжнародну науково-практичну конференцію «Фаховий та художній переклад: теорія, методологія, практика» за такими напрямками: 1. Переклад фахових текстів – актуальні проблеми і перспективи; 2. Термінологія та переклад; 3. Соціокультурні та прагматичні аспекти перекладу; 4. Лексичні, граматичні та стилістичні аспекти перекладу; 5. Перекладацька традиція та перекладознавство; 6. Підготовка перекладачів на сучасному етапі [7].

– На базі Горлівського інституту іноземних мов Донбаського державного педагогічного університету відбувається Міжнародний науково-методичний семінар «Актуальні проблеми художнього й галузевого перекладу», співорганізаторами якого є Державний автономний освітній заклад вищої професійної освіти «Альметьевський державний інститут муніципальної служби» (Татарстан), Барановицький державний університет (Білорусь), Даугавпілський університет (Латвія), Університет святих Кирила та Мефодія у Трнаві (Словаччина) [1].

– Кафедра теорії та історії світової літератури Київського національного лінгвістичного університету спільно з Посольством Франції в Україні та Французьким інститутом проводить всеукраїнські перекладацькі майстерні. У 2013 р. заплановано такі майстер-класи «Конотація, імпліцит чи авторська настанова – переклад казки Ж. Жюно “Принцеса, у якої виникло бажання”», “Осінь пісня” П. Верлена в українських перекладах», «Допінг духу – переклад нехудожньої літератури», «Особливості перекладу та субтитрування кінофільмів» [5].

На конференціях більшості університетів проблемам теорії та практики перекладу присвячено лише 1–3 секції. Наприклад, на щорічній Міжнародній науковій конференції Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича «Стан та перспективи лінгвістики фахових мов та термінознавства в Україні» ТПП присвячено такі секції: 1. Термінологія та проблеми галузевого перекладу; 2. Перекладацька традиція та перекладознавство; 3. Проблеми науково-технічного перекладу [13].

На VII Міжнародній науково-практичній конференції «Мови і світ: дослідження та викладання», співорганізаторами якої є Українська спілка германістів вищої школи, Асоціація українських германістів, Українська асоціація викладачів перекладу та факультет іноземних мов Кіровоградського державного педагогічного університету імені В. Винниченка заплановано дві із п'яти секцій стосовно ТПП, а саме: 1. Лінгвокультурні, соціокультурні та міжкультурні проблеми перекладу; 2. Методичні аспекти фахової підготовки сучасного вчителя іноземних мов та перекладача. Освітні комп'ютерні технології [4].

2013 р. кафедра практики англійської мови Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки проводить VII Міжнародну наукову конференцію «Пріоритети германського та романського мовознавства», у межах якої працюватиме 19 секцій, одна з яких 1 присвячена теорії і практиці перекладу [11].

Кафедра теоретичної і прикладної лінгвістики та новогрецької філології Київського національного лінгвістичного університету організовує XI Міжнародну науково-практичну конференцію «Проблеми зіставної семантики». Із дев'яти секцій одна стосується ТПП «Переклад як джерело зіставлення» [5].

На базі кафедри індоевропейських мов факультету романо-германських мов Національного університету «Острозька академія» відбудеться VII Міжнародна науково-практична конференція «Міжкультурна комунікація: мова – культура – особистість», одна з восьми секцій якої називається «Актуальні проблеми сучасного перекладознавства» [9].

Факультет іноземної філології та соціальних комунікацій Сумського державного університету проводить Всеукраїнську наукову конференцію студентів, аспірантів та викладачів «Соціально-гуманітарні аспекти розвитку сучасного суспільства» (одна із секцій: «Перекладацькі студії») [10].

Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут» організовує Міжнародну науково-методичну конференцію «Формула компетентності перекладача», де дві секції з чотирьох присвячені перекладознавству («Теорія та практика галузевого перекладу. Підготовка перекладачів у контексті євроінтеграції») [8].

Кафедра англійської філології та перекладу імені проф. Д. І. Квеселевича Житомирського державного університету імені І. Франка організовує Всеукраїнську наукову конференцію «Сучасний стан і перспективи дослідження германських мов та проблеми перекладу», на одній секції якої обговорюються питання стилістики, лінгвокультурної комунікації та перекладу [2].

Інститут філології Київського національного університету імені Т. Шевченка, Інститут мовознавства імені О. О. Потебні НАН України, Інститут української мови НАН України, Інститут літератури імені Т. Шевченка НАН України, Інститут психології імені Г. С. Костюка АПН України, Інститут вищої освіти НАПН України, Національна музична академія імені П. І. Чайковського спільно з Видавничим Домом Дмитра Бураго проводять Міжнародну наукову конференцію «Мова і

культура» імені проф. С. Бураго, де серед широкого спектру мовознавчих дискусій (десять секцій), одна присвячена теорії і практиці перекладу [3].

На відміну від згаданих вище щорічних конференцій чи їх окремих секцій, протягом засідань щомісячного семінару «Теорія і практика військового та технічного перекладу» науковці мають можливість детально розглянути вузьке коло професійних питань. Саме з такою метою викладачі кафедри іноземних мов та технічного перекладу (ІМтаТП) Львівського державного університету безпеки життєдіяльності (ЛДУ БЖД) організують такий семінар спільно з викладачами навчальних закладів м. Львова та інших міст України від січня 2011 р.

Під час першого засідання було окреслено мету проведення семінару, а саме: поглиблювати теоретичні і практичні знання учасників семінару через обмін досвідом перекладу фахових текстів різної тематики і жанру та завдання; ознайомити учасників семінару з новітніми вітчизняними і зарубіжними тенденціями розвитку теорії перекладу; ділитися досвідом із практики усного і письмового перекладу; залучати до участі в роботі семінару відомих українських і зарубіжних спеціалістів із військового, технічного й інших видів перекладу фахової, а також художньої літератури.

Розглянемо детальніше тематику доповідей прочитаних під час 11 засідань і двох круглих столів протягом січня 2011 р. – лютого 2013 р. Доповіді можна умовно розділити таким чином:

1. Історія, особливості письмового та усного перекладу фахової і художньої літератури:

– Переклад як процес і продукт (канд. філол. наук, доц. Л. Бордюк, Національний університет «Львівська політехніка»);

– До проблеми військового перекладу: стан і перспективи його розвитку в Україні (полковник, доцент В. Петрухін, Академія сухопутних військ імені гетьмана Петра Сагайдачного, м. Львів);

– Біблія українською мовою: до історії перекладу (віце-президент Українського біблійного товариства, ректор Львівської духовної семінарії святого апостола Іоанна Богослова (УАПЦ), митр. прот. В. Луцишин, м. Львів);

– Особливості перекладу Біблії у XXI столітті: праця зі словом і технікою (доктор богослов'я і доктор літургії, проф., арх. Р. Турконяк, Національний університет «Острозька академія»);

– Особливості усного та письмового перекладу у сфері психотерапії (канд. філол. наук, доц. Г. Котовські, Львівський національний університет імені І. Франка);

– Майстерня синхронного перекладу: the devil is in the details (викл. Г. Максимів, Львівський національний університет імені І. Франка);

– Важливість знання фонові інформації під час усного перекладу (В. Сільчук);

– Особливості усного перекладу під час зустрічі зарубіжної делегації (ст. викл. І. Попко, Львівський державний університет безпеки життєдіяльності);

– Бенкет на узбіччі: перекладаючи Платона (канд. філол. наук, доц. Українського католицького університету У. Головач);

– Каталоги творів образотворчого мистецтва: принципи укладання (кандидат мистецтвознавства Л. Купчинська, наук. співроб. Інституту дослідження бібліотечних мистецьких ресурсів Львівської національної наукової бібліотеки України імені В. Стефаника);

– Особливості перекладу енциклопедичних гасел на прикладі каталогу творів образотворчого мистецтва (канд. філол. наук, доц. І. Дробіт, Львівський державний університет безпеки життєдіяльності);

– Особливості перекладу технічної літератури (д-р філол. наук, проф. Л. Долгополова, Київський національний лінгвістичний університет). Учасниками цього засідання семінару у відеорежимі за допомогою Skype були завідувач кафедри іноземних мов О. Галярович і викладач Р. Войцеховський з Головної пожежної школи у Варшаві (Польща);

– Переклад чи переспів: геній мови (протопсалт Українського католицького університету, перекладач А. Шкраб'юк);

– Гра слів у «драматичному каноні» Шекспіра: на межі перекладацьких можливостей (Г. Пастушок, Львівський національний університет імені І. Франка).

Особливу увагу учасників засідань семінару привернули круглі столи, що їх організував І. Дробіт, доцент кафедри іноземних мов та теорії перекладу Львівського державного університету безпеки життєдіяльності, спільно зі священиками, офіцерами, викладачами, семінаристами, курсантами і

студентами Львівського національного університету імені І. Франка, Львівської духовної семінарії святого апостола Іоанна Богослова (УАПЦ), Західного регіонального відділення Українського біблійного товариства. Під час засідання одного круглого стола учасники обговорювали проблеми перекладу Книги Екклесіяста, а під час другого – Книги Псалмів із четвертого перекладу Біблії українською мовою (перекладач: проф., арх. Р. Турконяк).

2. Проблеми укладання та перекладу словників:

– Типологія англо-українських навчальних словників (д-р філол. наук, проф. В. Перебийніс; канд. філол. наук, доц. Т. Бобкова; канд. філол. наук, доц. В. Коломієць, Київський національний лінгвістичний університет). Ця колективна доповідь була прочитана у відеорежимі;

– Труднощі укладання українсько-англійського словника пожежно-технічних термінів і способи їх подолання, а також про перспективи укладання словників на практичних заняттях з дисципліни «Комп'ютерна лексикографія» (д-р пед. наук, проф. Б. Шуневич, Львівський державний університет безпеки життєдіяльності).

3. Використання новітніх технологій під час перекладу фахової літератури:

– Сучасне програмне забезпечення для перекладу вітчизняної та іноземної технічної літератури (Д. Маслюк, Львівський державний університет безпеки життєдіяльності; Т. Струк, перекладацька компанія «Лінгвістичний центр»).

Висновки. У підсумку можемо стверджувати, що програмами згаданих вище щорічних конференцій охоплено всі основні аспекти теорії і практики перекладу.

Тематики конференцій лише деяких університетів, семінарів, майстер-класів присвячені повністю проблемам художнього та галузевого перекладу. На більшості наукових конференцій частково розглядаються проблеми перекладознавства у контексті інших галузей мовознавства, оскільки цій тематиці відводиться здебільшого одна–три секції.

Продуктивною формою обговорення теоретичних і практичних аспектів художнього та галузевого перекладу можна вважати щомісячні спеціалізовані засідання семінару «Теорія і практика військового та технічного перекладу».

Матеріали конференцій, засідань семінару, який проходить у Львівському державному університеті безпеки життєдіяльності, можна використовувати як додатковий матеріал до посібників із дисципліни «Теорія і практика перекладу». Крім цього, під час засідань семінару є можливість щомісяця послухати доповіді, поспілкуватися з відомими спеціалістами щодо актуальних проблем фахового перекладу, отримати пораду безпосередньо в аудиторії або дистанційно за допомогою відео- або аудіоконференції. З цією метою в порядку денному цих засідань є тільки 2–3 доповіді та багато часу для їх обговорення, а також для питань-відповідей. Усі презентації, доповіді учасників семінару розміщені для ознайомлення у вільному доступі на веб-сторінці семінару [6], а також будуть опубліковані у формі статей.

Використання відео- та аудіоконференцій за допомогою вебінарів і Skype значно розширює аудиторію учасників засідань семінару і дає можливість залучати до його проведення науковців із будь-якого вітчизняного і зарубіжного навчального закладу.

Джерела та література

1. Донбаський державний педагогічний університет [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://forlan.org.ua/index.php/new/186-aphgp>
2. Житомирський державний університет імені Івана Франка [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://krqm.elitno.net/view_news.php?id=13
3. Інститут філології Київського національного університету ім. Тараса Шевченка [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://instpres.univ.kiev.ua/node/198>
4. Кіровоградський державний педагогічний університет імені Володимира Винниченка [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.nbu.gov.ua/portal/>
5. Київський національний лінгвістичний університет [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.knlu.kiev.ua/>
6. Львівський державний університет безпеки життєдіяльності. Електронний журнал семінару «Теорія і практика військового і технічного перекладу». – Режим доступу <http://ejournal.svirsoft.com/>
7. Національний авіаційний університет [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://nau.edu.ua/>

8. Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.konf-fkr.fl.kpi.ua/>
9. Національний університет «Острозька академія» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ou.edu.ua/>
10. Сумський державний університет [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://sumdu.edu.ua/ukr/>
11. Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.vnu.edu.ua/>
12. Харківський національний університет імені Василя Каразіна [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.univer.kharkov.ua/>
13. Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.chnu.cv.ua/index.php?page=ua>
14. Шуневич Б. Додаткові навчальні матеріали для підготовки перекладачів військової і технічної літератури // Наукові праці Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка. Сер. : Філологічні науки. – Кам'янець-Подільський : ТТ «Медобори –2006», 2011. – Вип. 26. – С. 386–388.

Шуневич Богдан, Рак Наталія, Дробит Ирина. Обзор материалов отечественных конференций и семинаров по теории и практике перевода. В статье проведён обзор отечественных конференций, семинаров, посвящённых проблемам теории и практики перевода художественной, научно-технической литературы, показано возможности быстрого обмена опытом, учебными материалами во время проведения заседаний ежемесячного семинара по этой тематике, который проводится во Львовском государственном университете безопасности жизнедеятельности. Выявлено, что в последнее время все больше конференций и семинаров касаются проблем научно-технического перевода. Материалом исследования послужили веб-страницы посвящённых вышеупомянутой тематике конференций и семинаров тринадцати высших учебных заведений Украины.

Рассмотрены преимущества использования видео- и аудиоконференций с помощью вебинаров и Skype, что существенно расширяет аудиторию участников заседаний семинаров и дает возможность привлечь к их проведению ученых и участников из любого отечественного или зарубежного учебного заведения.

Ключевые слова: теория и практика перевода, военно-технический перевод, художественный перевод.

Shunevych Bohdan, Rak Nataliya, Drobit Iryna. Review of Home Conferences and Seminars Materials on Theory and Practice of Translation. The article provides overview of Ukrainian conferences, seminars on issues of theory and practice of literary, scientific and technical translation, outlines the possibilities of quick exchange of experience and study materials during monthly seminar sessions on the mentioned above seminar which is held at Lviv State University of Life Safety. Nowadays more and more conferences appears to deal with issues of scientific and technical translation. The research was aimed at analysis of web sites and seminars of thirteen higher educational establishments of Ukraine which concern the stated above field of linguistic studies. The advantages of conducting video- and audioconferencing with the help of webinars and Skype software, which substantially broadens audience of participants and provides an opportunity to invite guest speakers, scholars and participants from any location either in Ukraine or abroad, have been listed.

Key words: theory and practice of translation, military and scientific translation, literary translation.